

UNIVERSITATEA „AUREL VLAICU” DIN ARAD
ȘCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE UMANISTE ȘI SOCIALE
DOMENIUL DE DOCTORAT „TEOLOGIE”

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC,
Prof. Univ. Dr. Habil. IOAN-GHEORGHE ROTARU

DOCTORAND,
CREȚU NICOLAE

Arad

2022

ABSTRACT LUNG

Titlu: „ȘI CINE ESTE APROAPELE MEU?”
(LUCA 10:29). O ANALIZĂ ISTORICO-
DOGMATICĂ A SURSELOR BIBLICE
PENTRU CONTURAREA UNEI
TEOLOGII PUBLICE A APROAPELUI

Student doctorand:

Crețu Nicolae

Facultatea de Științe Umaniste și Sociale

Domeniul: Teologie Evanghelică

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad

Coordonator Științific:

Prof. Univ. Dr. Habil. Ioan-Gheorghe Rotaru

Titlu: Doctor în Teologie

Data susținerii: 13 iulie 2022

Această lucrare urmărește ca printr-o analiză istorico-dogmatică a surselor biblice să contureze o teologie publică a aproapelui pornind de la cercetarea Pildei Bunului Samaritean din Luca 10:25-37. Direcțiile principale de cercetare științifică pentru îndeplinirea acestui scop sunt următoarele:

1. Înțelegerea și dezvoltarea conceptului de aproapele în Istoria Bisericii;
2. Analizarea percepției biblice asupra acestui concept;
3. Modalitatea de aplicare a conceptului de aproapele în viața și învățătura lui Isus;
4. Dezvoltarea aproapelui ca individ pentru societatea contemporană.

Studiul de față va crea legătura dintre Sfânta Scriptură, tradiția bisericească, moralitate și spiritualitate socială. Vom analiza Pilda Bunului Samaritean pentru a ilustra o spiritualitate relevantă pentru vremurile noastre, ce reiese din atenția asupra celuilalt, care la rândul ei ar putea ajuta la extinderea relației noastre cu divinitatea. Credem că înțelegerea conceptului de aproapele stă la baza dezvoltării

teologiei publice și că este determinantă pentru o apropiere de Dumnezeu.

Obiectul cercetării noastre reiese din dorința de explicare biblică și aplicare socială și religioasă a conceptului biblic al aproapelui. În această lucrare ne vom opri și asupra modului în care a fost înțeleasă Pilda Bunului Samaritean în istoria bisericii și cum a fost interpretat, explicat, identificat și aplicat termenul de aproapele.

Cercetarea noastră conține, în prima parte, o analiză istorico-dogmatică, chiar diacronică, a conceptului de aproapele în marile perioade istorice ale Bisericii Universale și analizează reprezentanți de seamă ai acestor perioade. Vom urmări, totodată, și modul în care s-a dezvoltat hermeneutica textului biblic din Luca 10:25-37 și reflectările sociale care decurg din această pildă.

Obiectul cercetării noastre, într-un final, va fi cercetarea teologică, și nu numai, în vederea dezvoltării unei teologii publice a aproapelui pentru perioada contemporană. Cercetarea va cuprinde la bază teologi de seamă care au discutat și analizat Pilda Bunului

Samaritean, dar și analize teologice moderne axate strict pe problematica aproapelui, ca într-un final să observăm cum acest concept biblic poate fi aplicat social în vremurile pe care le trăim.

În ce privește metodologia acestei cercetări științifice vom folosi, înainte de toate, metodologia de cercetare istorică, prin care vom prezenta modul în care a fost interpretată Pilda Bunului Samaritean (Luca 10:25-37) în Istoria Bisericii, unde ne vom opri atenția și cercetarea asupra conceptului de aproapele.

Totodată vom urmări în această cercetare modul în care a fost explicat conceptul de aproapele în ocurențele lui din Sfânta Scriptură, cum s-a dezvoltat exemplificarea hermeneuticii biblice a acestui concept și ce rol poate avea aproapele în dezvoltarea socială și spirituală a comunităților sociale din ziua de azi.

Pe lângă această metodă vom mai folosi și metodologia de comparație, prin studierea problematicii conceptului de aproapele în scrierile reprezentanților de seamă ai teologiei care au analizat Pilda Bunului Samaritean. Pentru dezvoltarea acestei metode vom folosi, în primă parte, ca surse primare

scrierile Părinților Bisericești, iar în ce-a dea doua parte, ne vom opri asupra cercetărilor teologice care au explicat pildele Domnului Isus într-un sens mai larg. Un alt aspect esențial al cercetării de față este acela că în sursele primare vom analiza doar aspectele ce țin de identificarea și explicarea conceptului de aproapele, modalitatea de aplicare a acestuia la viața socială și la dezvoltarea teologiei publice.

Prezenta lucrare conține patru capitole principale, în dezvoltarea teologiei publice a aproapelui pentru spațiul public, o Introducere, o Concluzie, cinci Anexe și o Bibliografie. Pentru o înțelegere mai clară ne-am propus ca fiecare capitol să conțină cinci subcapitole în definirea și dezvoltarea argumentului din această lucrare.

Primul capitol studiază prezentarea pildei, cu accente clare și concise pe conceptul de aproapele din gândirea lui Isus, și hermeneutica acestuia în Istoria Bisericii. Acest capitol este împărțit în cinci subcapitole esențiale, fiecare subcapitol reprezentând o anumită perioadă din Istoria Bisericii. Pentru descrierea și analiza fiecărui subcapitol ne vom ocupa de metoda de

interpretare reprezentativă a acesteia și gânditorilor de seamă ai ei, iar în urma acestei analize vom concluziona cu aspectele relevante ale acestor perioade. Pentru un nivel corespunzător studiului nostru ne vom opri asupra acelor autori care au influențat gândirea creștină și care au adus un aspect de noutate în cercetarea biblică asupra pasajului biblic pe care îl studiem. Nu ne-am oprit asupra acelor scriitori și gânditori creștini a căror perspectivă se regăsește în totalitate și în gândirea înaintașilor lor.

Aspectele de relevanță pentru cultura vremii lor, influență asupra gândirii creștine și contribuție în cercetarea biblică vor sta la baza selecției noastre pentru o sinteză cât mai eficientă în lucrarea doctorală.

În prima parte a acestui capitol am analizat subiectul nostru în primul secol de creștinism, dar și în scrierile Părinților Bisericești. Aici am pornit de la prima referire indirectă a interpretării pildei Bunului Samaritean, și anume la opera ereticului Marcion. Prin analiză istorică, se pare, că el ar fi primul gânditor care oferă o explicație acestei pilde lucane. Primul subcapitol conține sumarizarea ideilor esențiale

regăsite în scrierile principalilor patristicieni, respectiv în scrierile lui Irineu din Lyon (130-202): Isus este samariteanul; Clement Alexandrinul (150-215): Isus este aproapele prin excelență; Origen Adamantius (185-254): „mergi și fă și tu asemenea”; Grigorie Taumaturgul (213-275): „păzitorul ce veghează asupra tuturor”; Efrem Sirul (306-373): aproapele nu este limitat doar la evrei; Evanghelia lui Filip (sec. III): samariteanul este un model; Ambrozio din Milano (340-397): oferindu-le altora compasiunea; Ioan Gură de Aur (347-407): „să-L imităm pe El”; Augustin din Hippo (354-430): samariteanul este un păzitor.

În cel de-al doilea subcapitol, am dezvoltat argumentul tezei prin prisma hermeneuticii pildei regăsite în perioada bisericii creștine din Evul Mediu. Gânditorii cei mai reprezentativi în această perioadă sunt: Venerabilul Bede (627-735): o alegorie patristică; Boniface (675-754): relația dintre oameni; Anselm din Canterbury (1033-1109): bunul samaritean, bunul prieten; Teofilact al Bulgariei (1050-1108): ghid pentru o dragoste mai mare; Bernard de Clairvaux (1091-1153): iubirea de oameni și de aproapele; Gottfried din

Admont (n.1165): o interpretare etică; Radulfus Ardens (n.1200): o împlinire profetică; Bonaventura din Bagnoregio (1218-1274): învățături la nivel intelectual; Toma D'Aquino (1225-1274): respectul se manifestă prin iubire; Nicolas de Lyra (1270-1349): aspectul etic al pildei.

În cel de-al treilea subcapitol ne-am oprit atenția asupra Reformei și la cei doi reprezentanți de seamă ai acestei perioade, Luther și Calvin, și la modul în care ei au înțeles pilda și au explicat termenul de aproapele: un imperativ moral, explicat de către Martin Luther (1483-1546), respectiv ideea unei reverențe mai profundă față de Scriptură, la Jean Calvin (1509-1564).

În al patrulea subcapitol am analizat interpretarea pildei cu accente clare pe conceptul de aproapele reflectat în teologia din cadrul perioadei moderne, unde ne-am oprit atenția asupra următorilor scriitori: Adolf Julicher (1857-1938): „sacrificiu de sine și dragoste necondiționată; Joachim Jeremias (1900-1979): o chemare la iubire; Birger Gerhardson (1926-2013): o paralelă între pildă și evanghelii; Dan Otto Via (n.1928): recuperarea naturii estetice;

Kenneth Bailey (1930-2016): o dramă în șapte scene; John D. Crossan (n. 1937): un bun exemplu de urmat; Marcus Borg (1942-2015): compasiunea, etosul comunității creștine; Craig Blomberg (n. 1955): o structură triadică; Llewellyn Welille Mazamisa: beatificarea tovarășiei; John R. Donahue, Greg Forbes, Ulrich Busse – ucenicie, dragoste și educație.

În cel de-al cincilea subcapitol am prezentat tema subiectului nostru, așa cum este ea regăsită în cadrul teologiei contemporane la următorii scriitori: William Barclay (1907-1978): o compasiune reală se vede în fapte; N. T. Wright (n. 1948): o dispută între două viziuni; Darell L. Bock (n. 1953): aproapele este cel care vede, simte și slujește; Paul Borgman (n. 1940): o lecție de conviețuire socială; David E. Garland (n. 1947): aproapele și actele lui de apropiere; James Edwards (n. 1945): dragostea creștină manifestată în spațiul public; Robert A. J. Gagnon (n. 1958): o perspectivă suplimentară la porunca iubirii; Joel B. Green (n. 1956): dragostea de aproapele nu cunoaște limite; Luke Timothy Johnson (n. 1943): disprețuitul

samaritean devine exemplarul moral; Mikeal C. Parsons (n. 1957): aproapele ca agent al lui Dumnezeu.

Capitolul al doilea al tezei noastre se concentrează asupra percepției biblice a conceptului de aproapele, și anume cum dezvoltăm aplicabilitatea conceptului de aproapele de la Lege la împlinire. În prima parte a acestui capitol am analizat ideea de aproapele în Legea Vechiului Testament și am prezentat percepția celor mai însemnați rabini evrei asupra acestui subiect. Pentru început am explicat înțelesul lui *re'a*, termenul ebraic folosit pentru cuvântul aproapele, și am analizat acest concept biblic în lumina pasajelor biblice în care el este prezentat. Apoi, ne-am ocupat de modul în care el a fost înțeles la origini, iar ulterior am prezentat cum înțelesul lui a evoluat de la un termen restrictiv la un concept integrativ. În explicarea acestei idei ne-am oprit atenția asupra conceptului ebraic de *re'a* în Decalog, dar și în Leviticul capitolul 19, pasaj biblic esențial în definirea acestui concept.

În al doilea subcapitol am prezentat percepția biblică a aproapelui întâlnită în cadrul Evangheliilor

sinoptice. Modul în care Matei, Marcu și Luca utilizează acest concept al aproapelui, grecescul *plesion(s)*, ne ajută să înțelegem mai bine conceptul aproapelui și ne oferă idei esențiale în dezvoltarea unei teologii publice a acestuia. Aici vom observa că deși a apărut o interpretare mai restrictivă a aproapelui, interpretare pe care o susțineau comunitatea de la Qumran și fariseii, Isus Hristos este cel care condamnă o astfel de abordare. Oamenii care locuiau la Qumran au definit aproapele ca un concept restrictiv deoarece doar cei care făceau parte doar din comunitatea lor erau integrați în actul compasiunii și binefacerii. Pentru aceștia, toată lumea din afara acelei comunități locuiau în întuneric și trebuia să fie evitat contactul cu aceștia pentru a evita contaminarea spirituală.

În această analiză a conceptului de aproapele în cadrul Noului Testament, vom putea extrage și patru concluzii importante. În primul rând, cuvântul grecesc *plesion(s)*, folosit de Noul Testament pentru a traduce *re'a*, derivă din *pélas*, „aproape” sau „aproape de” și înseamnă într-adevăr aproapele, și se aplică oricărei

ființe umane pentru că orice om reprezintă imaginea lui Dumnezeu.

În al doilea rând, Noul Testament a împrumutat această redare a termenului *re'a* din Septuaginta. În al treilea rând, alegerea de către Isus a unui samaritean pentru pilda Sa nu a fost întâmplătoare, deoarece în Israelul secolului I samaritenii și evreii erau dușmani. Astfel, Isus Hristos definește aproapele în termenii incluziunii tuturor, împotriva interpretării rabinice care făcea distincție între dușman și aproapele.

În al patrulea rând, Isus fiind rugat de un cărturar să afirme esența Torei, îl determină pe acest învățat, cu cunoștințe rabinice, să recunoască imediat, citând două versete biblice care trebuie evaluate mai presus de toate celelalte, importanța praxisului față de aproapele în raport cu Legea. Acest praxis este scos în evidență prin diversificarea utilizării termenului de aproapele, în ocurențele lui din Noul Testament, și explicat în relația cu jertfele, Legea, comunitatea creștină, judecata și viața veșnică.

Al treilea subcapitol prezintă opinia Apostolului Pavel asupra acestui concept biblic, regăsită în

epistolele acestuia către creștinii din Galatia și Roma, opinie în care am urmărit implicațiile publice ale împlinirii acestei datorii de a fi aproapele în spațiul social. În ultima parte a acestui subcapitol ne-am oprit asupra analizării conceptului de aproapele biblic în *Epistola Sobornicească a lui Iacov*, fratele Domnului nostru Isus Hristos, și asupra modului în care el își aduce contribuția la dezvoltarea teologiei aproapelui pentru spațiul public.

În cel de al treilea capitol am prezentat misiunea aproapelui reflectată în viața și învățătura lui Isus Hristos din *Evanghelia după Luca*. Acest capitol, la fel ca celelalte, este împărțit în cinci subcapitole importante. Primul subcapitol, în cadrul misiunii aproapelui, se ocupă cu identificarea aproapelui ca o perspectivă mai bună la viața socială. În pasajele biblice analizate în acest punct nu scoatem în evidență abordarea aproapelui ca identificare sau nominalizare exactă a acestuia, ci modul în care anumite persoane care au intrat în contact cu învățăturile Domnului, sau cu persoana lui Isus Hristos, au reacționat la sfaturile acestuia cu privire la a se implica în ajutorarea altora,

chiar în rezolvarea anumitor probleme sociale prin care anumiți indivizi trec.

Al doilea subcapitol dezvoltă chemarea aproapelui la binefacere deoarece avem un Dumnezeu ca autor al generozității care dorește ca prin binecuvântările lăsate peste noi și noi la rândul nostru să fim o binecuvântare pentru ceilalți.

Cel de-al treilea subcapitol Îl prezintă pe Isus ca beneficiar al ospitalității unor compatrioți de-ai Lui. Aici vom vedea un context cultural relevant pentru dragostea lui Dumnezeu și a aproapelui în învățătura lui Isus din cadrul ospitalității biblice, iar acestea vor fi prezentate în lumina pasajelor biblice care pot fi găsite în scenele din Evanghelii în care Isus stă la masă cu vameșii și păcătoșii (Matei 9:9-13, Marcu 2:13-17, Luca 5:27-32), sau la ospățul din casele fariseilor (Luca 7:36-50; 11:37-54; 14:1-24). În analiza biblică a pasajelor care vorbesc despre ospitalitate vom putea observa foarte ușor că cei mai obișnuiți destinatari ai ospitalității, pe care Isus îi include în acest act, sunt cei săraci și oprimați, inclusiv proscrisii sociali, cum ar fi vameșii și păcătoșii.

Al patrulea subcapitol prezintă o perspectivă a lui Isus asupra sărăciei și a atitudinii pe care aproapele trebuie să o ia față de aceasta. Dragostea pentru săraci a constituit o parte majoră a mărturiei Biserici Universale, în toate timpurile și în toate locurile. Dragostea pentru cine este sărac este una dintre practicile prin care, prin puterea Duhului Sfânt, Biserica a proclamat credința apostolică, articulată mai întâi în predicarea kerigmatică asupra Învierii Domnului. Ea este un element integrant al tradiției în Evanghelia care se întoarce la cei care l-au cunoscut pe Isus Însuși.

În ultimul subcapitol al misiunii apropielui vom prezenta mesajul social al învățăturii lui Isus pentru dezvoltarea unei societăți mai bune, iar pentru a înțelege mai exact mesajul social prezentat de Isus menționat în *Evanghelia după Luca*, este necesar să explorăm elementele Împărăției lui Dumnezeu, așa cum sunt ele exprimate în Evanghelie: vindecare și exorcism, judecată, predicare, realitatea prezentă și împlinirea profetică, Isus ca Rege, ucenicii, ș.a. În cuvintele lui Isus regăsim că misiunea mesianică a lui

Isus îmbrățișează proclamația și actele Sale, faptele și suferința Sa, viața și moartea Sa, iar proclamarea Sa despre iminenta Împărăție a lui Dumnezeu face parte din misiunea Sa atotcuprinzătoare.

Cel de-al patrulea capitol al prezentei lucrări se ocupă direct cu prezentarea aproapelui biblic ca un individ social. În prima parte a acestui capitol am prezentat dezvoltarea unei antropologii a aproapelui și cum omul, în devenirea spre aproapele, trebuie să se lase transformat de mesajul biblic și de chemarea lui spirituală. Isus este cel care nu dorește o identificare, clasificare sau analizare a celui aflat în situații ce necesită ajutorarea acestuia ci, așa cum răsună din porunca lui Isus din finalul pildei „du-te și fă și tu la fel” (Luca 10:37), Isus dorește o construcție a învățătorului Legii pentru ca acesta să devină aproapele. În altă ordine de idei, Isus este Cel ce îi arată problema reală în această discuție despre „cine este aproapele meu?” (Luca 10:29) învățătorului Legii, cerându-i o schimbare de paradigmă în această dezbatere. Isus este Cel ce face apel la devenirea acestuia ca aproapele pentru ceilalți, sau răspunde prin

această pildă ce înseamnă a fi o persoană cu personalitate și responsabilitate spirituală.

În al doilea subcapitol ne-am oprit asupra faptelor aproapelui ca persoană publică, ca răspundere și direcție socială a lor. În fața auditoriului, discuția dintre Isus și învățător nu rămâne la analizarea unui aspect personal, o întrebare lăuntrică a celui ce întreabă, ci se dezvoltă ca o analiză a unor comportamente publice în urma căruia se trag niște concluzii. Încheierea discuției, prin porunca lui Isus „du-te și fă și tu la fel!” ne arată, și în acest punct, că ideea de aproapele nu poate fi înțeleasă într-un sens restrictiv, organizațional, ci doar într-un mod a unui principiu universal. Pilda, în acest punct al discuției, capătă un puternic aspect al exemplului, al modului în care putem discuta despre aproapele dintr-o perspectivă a vieții publice.

În cel de-al treilea subcapitol, teza noastră analizează posibilitatea dezvoltării unei teologii publice a aproapelui. Conversia aproapelui într-o natură teologică, în momentul de față, se îndreaptă spre o iubire mai profundă, mai deplină și mai liberă față de

Dumnezeu, dar și iubirea acestuia manifestată față de alții asemenea cum este atribuită propriului eu. Aceasta este o convertire în a-L iubi pe Dumnezeu, care este identificat în aproapele, așa cum Isus îi învață pe ucenicii Lui.

În al patrulea subcapitol studiem anumite direcții spre o cale mai bună, și anume, cum viața publică se poate dezvolta spre mai bine, prin actele sociale ale aproapelui. Dar ceea ce dorim noi să prezentăm este că ucenicul contemporan, în devenirea lui de a fi aproapele celui de lângă el, nu trebuie să rămână teoretic la exemplul Mântuitorului, ci el trebuie să consume acest act hristologic în el pentru a putea oferi cu adevărat sprijin celui ce chiar are nevoie de el. Creștinul, în devenirea lui, ca un mereu aproape, trebuie să dezvolte un sistem atitudinal, un complex de înșiruiți, de fapte, prin care va prezenta cu adevărat o cale socială infinit mai bună.

În ultimul subcapitol am prezentat aproapele ca un fenomen social printr-o reflecție asupra dezvoltării a trei domenii de cercetare socială, dar și cum conceptul de aproapele a stat la baza dezvoltării justiției sociale,

psihologiei sociale și a sociologiei, încheind cu prezentarea iubirii ca trăire socială. Vom putea vedea cum samariteanul milostiv, care este dezvoltat în perioada contemporană ca individul necesar societăților contemporane ca dezvoltare a binelui public și a rezolvării anumitor discrepante sociale întâlnite în cadrul lor, devine o temelie, nu doar a binefacerii și ajutorării în creștinism, ci asemenea cum vom vedea, ci și a diferitelor științe sociale care își regăsesc temelia pe acest concept biblic, dar devenit unul de anvergură socială.

A fi aproapele nu este limitat la relație sau proximitate. Este doar o demonstrație a iubirii și a îndurării lui Dumnezeu către toți cei care au nevoie, oricine și oriunde s-ar afla, indiferent de rasă, credință și etnie. Isus ne învață că dragostea este o acțiune, nu doar un sentiment sau o teorie și că uneori necesită purtarea poverilor altora, un proces adesea incomod. Preotul și levitul erau oameni religioși și totuși au acționat inuman, iar samariteanul a demonstrat exact contrariul. Vocația sau apartenența religioasă este goală fără acțiunile care o susțin. A fi aproapele, potrivit lui

Isus, înseamnă a te implica pentru a produce binele unei alte persoane.

Aproapele, așa cum vom vedea, este și cel care, printr-o decizie personală, alege să fie transformat de Cuvântul lui Dumnezeu, urmându-i principiile și valorile sociale pe care le va exprima în spațiul public. Aproapele nu este închis într-un spațiu personal, ci el este public, el este călătorul social care în fața anumitor circumstanțe alege să își ofere sprijinul, cunoștințele și sacrificiul spre binele celor de lângă el. El este mereu prezent, iar prin acțiunile lui își prezintă teologia personală și relația lui cu Dumnezeu. O teologie a aproapelui nu este cea care discută despre aspecte psihice și planuri îndelungate, ea este concretă și vizibilă. Ea este atentă la modurile în care Dumnezeu însoțește și suferă cu cei săraci, din cauza dezumanizării și lipsurilor cu care se confruntă. O teologie a aproapelui se va ocupa și își va dezvolta anumite principii de aplicare, pornind de la exemplul samariteanului, care trebuie aplicat unor mase întregi de oameni care fac parte din anumite categorii sociale defavorizate.

În partea de concluzii se vor regăsi câteva idei clare, concise, sau direcții esențiale în vederea dezvoltării unei teologii publice a aproapelui. Vom vedea că viziunea alegorică asupra pildei atrage atenția cititorului la întrebarea învățătorului Legii, despre ce trebuie să facă acesta pentru a moșteni viața veșnică. În această notă hermeneutică, răspunsul lui Isus este privit ca un plan al mântuirii, o cale de obținere a vieții veșnice. O astfel de viziune restrânge consistent definiția conceptului de aproapele, deoarece aproapele este văzut ca fiind doar Isus. În al doilea rând, Pilda Bunului Samaritean devine o paradigmă a acțiunilor umane. Pentru ucenicii lui Isus Hristos, această pildă devine un model de ucenicie în care celălalt, cel aflat în nevoie, e subiectul, iar propria persoană este predicatul. Pilda ne arată două direcții diferite, în consecință, două hermeneutici diferite. Pentru preot și levit, acțiunea se face prin prisma legilor curăției și, ca urmare, surclasează iubirea aproapelui în fața acestor legi. Pentru samaritean, cât și pentru Isus, cheia hermeneutică este porunca dublă a iubirii, care în acord

cu Împărăția lui Dumnezeu se aliniază cu demnitatea umană, restaurarea și reabilitarea acestora.

În al treilea rând, Isus este cel care ne oferă o înțelegere mai largă a noțiunii de aproapele. Aproapele este prezentat ca un caracter divin, astfel încât oricine are posibilitatea de a se face aproapele cuiva prin practicarea acțiunii de milostivire. Totodată, aproapele ne arată și o cale divină, devenind mila în acțiune. Aproapele ne provoacă să fim agenți pentru restabilirea demnității umane, deoarece pentru evanghelistului Luca cel care acordă milă și compasiune este agentul lui Dumnezeu. Asemenea cum în Evanghelie, Isus este Agentul lui Dumnezeu pentru binele celor din jur, tot așa, aproapele este agentul lui Dumnezeu pentru spațiul public.

În al patrulea rând, Pilda Bunului Samaritean aduce implicații etice pentru viața personală și comunitară, care, în acord cu legea lui Dumnezeu, ar trebui să ne determine să acționăm în favoarea umanității. Modul în care se percepe definiția aproapelui poate fi esențială pentru acțiunile unei persoane. O înțelegere greșită a ei poate dăuna relației

acestuia cu Dumnezeu. Dacă învățătorul Legii cere o clasificare a celor care fac parte din categoria aproapelui, Isus este Cel care Îi răspunde acestuia printr-un exemplu. Învățătorul cere lămuriri excluzive, iar tot ceea ce primește el este o referire incluzivă. El așteaptă o părere împotriva cuiva, iar tot ceea ce primește este faptul că el trebuie să îi iubească chiar și pe cei pe care îi consideră dușmani.

Aproapele, într-un sens public, nu aparține numai teologiei. El aparține spațiului public, el este fenomenul social despre care vorbește Moscovici, Kasirer, Ricoeur și alții. Aproapele este cel care stă la baza schimbării relațiilor interumane și a dezvoltării comunităților sociale înspre binele tuturor. El este persoana care se dă exemplu, este persoana care învață, care corectează greșelile altora, care ajută la restaurarea și reabilitarea oamenilor, este cel care dă o direcție pentru un drum mai bun, el este cu adevărat nevoia societăților contemporane.

În finalul tezei vom regăsi și o definiție proprie, ca rezultat al analizei de față, prin care înțelegem aproapele ca o persoană, care indiferent de rasă, etnie,

relație sau gen, își manifestă datoria publică de ajutorare în vederea reabilitării sociale și/sau restaurării medicale, chiar dacă aceasta implică sacrificarea unor resurse personale.